

Het einde

“Want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden. Maar ieder in zijn eigen orde:

(1) Christus als eersteling

(2) Daarna die van Christus zijn, bij Zijn komst.

(3) Daarna is het einde,

(A) wanneer Hij het koninkrijk aan God de Vader overgeeft,

(B) wanneer Hij alle overheid en alle gezag en kracht te niet gedaan heeft.

(C) Want Hij moet regeren, totdat Hij al zijn vijanden onder zijn voeten heeft gelegd.

(D) Als laatste vijand wordt de dood te niet gedaan.

(C) Want Hij heeft alles aan zijn voeten onderworpen.

(B) Wanneer Hij nu zegt dat alles [Hem] onderworpen is, is het duidelijk dat Hij wordt uitgezonderd die Hem alles onderworpen heeft.

(A) Maar wanneer Hem alles onderworpen is, dan zal <ook> de Zoon zelf onderworpen zijn aan Hem die Hem alles onderworpen heeft, opdat God alles in allen zal zijn” (1 Kor.15:22-28).

In bovenstaand Bijbelgedeelte legt Paulus uit, wanneer allen door Christus levend gemaakt zullen worden. Dat zal niet voor allen op hetzelfde tijdstip plaatsvinden. De apostel verklaart dat “ieder in zijn eigen orde” het leven zal ontvangen. Blijkbaar is er sprake van verschillende groepen, rangorden of “afdelingen” in de levendmaking. Die rangorden worden aangegeven met de woorden: “de Eersteling”, “daarna” en “daarna”. De beschrijving van “het einde” (of: het einddoel) dat de Schepper zich heeft voorgenomen heeft de vorm van een literaire inversie (een omkering). Het zinsdeel dat met een A is gemarkeerd correspondeert met het zinsdeel aan het eind waarvoor dezelfde letter is geplaatst. De zinsdelen die met een B zijn gemerkt stemmen ook overeen, evenals de beide zinsdelen C. Zinsdeel D is uniek en vormt de spits, of het centrum van de inversie.

Uit de vorm van de tekst blijkt, dat “het koninkrijk overgeven (of: overdragen) aan God de Vader” (vers 24) overeenstemt met het “onderworpen zijn (of: zich onderwerpen) van de Zoon aan Hem die Hem

alles onderworpen heeft” (vers 28). Hem die alles aan de Zoon onderworpen heeft is God, de Vader.

“Alle overheid en alle gezag en kracht te niet gedaan heeft” (vers 24) komt overeen met: “alles Hem onderworpen is” (vers 27).

Dat de Messias “moet regeren, totdat Hij al Zijn vijanden onder zijn voeten heeft gelegd” (vers 25) toont Paulus aan met een citaat uit Psalm 8:6, waarin wordt gezegd dat God “alles aan Zijn voeten [d.w.z. de voeten van de Mensenzoon] heeft onderworpen” (vers 27).

Met “het einde” bedoelt de apostel niet het einde van de schepping (immers, na het bereiken van dit einddoel is God “alles in allen”, zodat allen er dan beslist nog zullen zijn!), maar, zo blijkt uit vers 22: het einde van de levendmaking. Dat dit de betekenis van het woord “einde” is, blijkt ook uit de spits van de omkering: de mededeling dat “de dood als laatste vijand te niet wordt gedaan” (zinsdeel D, vers 26). Wanneer de dood is afgeschaft, dan zullen allen zijn levend gemaakt, en dan is het einddoel van het bestuur van de Messias bereikt. Wie zich afvraagt, waarom de Messias moet regeren, krijgt daarop van Paulus in eerste instantie het antwoord: “om alle overheid en alle gezag en kracht te niet te doen”¹. En in tweede en laatste instantie antwoordt de apostel: “om de dood af te schaffen” (dus: allen levend te maken). De dood is een kracht die over de mensheid macht uitoefent (vgl. Rom. 5:14 en Openb. 20:6) en deze kracht is de laatste die door de Messias tijdens Zijn regering te niet wordt gedaan.

Drie rangorden, of twee?

In het bovenstaande schreef ik dat de verschillende “orden” of “afdelingen” in de levendmaking door Paulus worden aangeduid met de woorden: “de Eersteling”, “daarna” en: “daarna”. Indien dit juist is, dan zal de levendmaking drie rangorden betreffen: 1. De Eersteling (Christus); 2. Die van Christus zijn (dat wil zeggen: de gelovigen), bij Zijn *parousia*. Dat laatste

---

¹ Bij “te niet doen van alle overheid en alle gezag en kracht” zou men kunnen denken aan de uitleg die Daniël gaf van de droom van Nebukadnezar: Het koninkrijk dat de “God des hemels” eens zal oprichten, zal alle menselijke koninkrijken verbrijzelen en daaraan een einde maken (Dan. 2:44). Uit de woorden van Paulus blijkt echter dat we bij “gezag en kracht” niet alleen aan menselijke koningen en engelvorsten moeten denken, maar ook aan de macht van de dood.

zou kunnen betekenen: “bij Zijn komst”, maar ook: “in Zijn tegenwoordigheid”, d.w.z. tijdens Zijn aanwezigheid op aarde; 3. Het einde (de levendmaking van de overige doden, de mensen die niet van Christus zijn).

Dat er drie rangorden in de levendmaking zullen zijn, wordt echter door vele christenen betwist. Volgens hen spreekt Paulus in 1 Kor.15:23-26 niet over drie, maar slechts over twee rangorden. Voor deze stelling voert men de volgende argumenten aan: ‘Christus regeert al vanaf Zijn opstanding, aan Hem is immers “alle macht gegeven in hemel en op aarde” (Matth. 28:18). Bij Zijn hemelvaart is Hij gaan “zitten aan de rechterhand van God” (Mark. 16:19). Christus regeert dus nú. Straks komt Hij terug om de levenden en de doden te oordelen, dan zal Hij alle mensen doen opstaan om die te rechtvaardigen of te vonnissen. Omdat de gelovigen op dat moment zullen worden bekleed met onsterfelijkheid, zal de dood dan worden “verslonden tot overwinning” (1 Kor.15:54). Meteen daarna volgt het einde, dat wil zeggen: het einde van Christus’ regering. Hij geeft dan het koninkrijk over aan Zijn Vader’.

Hoewel deze redenering in de meeste kerken gangbaar is, doet ze geen recht aan het onderwijs van het Nieuwe Testament. Immers:

1. Volgens de schrijver van de Hebreeënbrief betekent het feit dat de Messias sedert Zijn hemelvaart gezeten is aan de rechterhand van God niet, dat Hij vandaag al regeert. Want de schrijver merkt op, dat Christus, nadat Hij één slachtoffer voor [de] zonden geofferd heeft, voor altijd (d.w.z. voortdurend) is gaan zitten aan Gods rechterhand en *wacht*, totdat Zijn vijanden gelegd worden tot een voetbank voor Zijn voeten (Heb. 10:13). De Messias rust en wacht af – Hij treedt nog niet handelend op. We zien nu nog niet dat alles aan Hem onderworpen is (Heb. 2:8).

2. Op dit moment zit de Messias nog met Zijn Vader op Diens troon in de hemel (Ps. 110:1, Mark 16:19). Maar in de toekomst zal Hij op Zijn *eigen* troon plaatsnemen, de troon van Zijn heerlijkheid (Matth. 25:31) die eens toebehoorde aan Zijn voorvader David (Luk. 1:32-33). Gelovigen zullen dan samen met Hem mogen regeren (Matth. 19:28, Luk. 22:30, Openb. 3:21). Dat is nog toekomstmuziek, want de apostel Paulus schreef in zijn brief met bijtende spot: “Reeds bent u verzadigd, reeds bent u rijk geworden, zonder

ons hebt u geregeerd; en ik zou wel willen dat u regeerde, opdat ook wij met u regeerden!" (1 Kor. 4:8). De heiligen zullen de wereld oordelen, en daarbij zelfs engelen oordelen (1 Kor. 6:2-3). Ze zullen samen met hun Heer "iedere heerschappij en macht en kracht te niet doen". Maar om in die koninklijke heerschappij van Christus te kunnen delen moeten ze eerst opstaan en worden bekleed met onvergankelijkheid (1 Kor. 15:50, Matth.19:28, Luk.22:30, Openb. 20:4). Christus en de Zijnen regeren nu nog niet. Die heerschappij zal pas aanvangen wanneer Christus Zijn rijk in bezit gaat nemen, uit de hemel neerdaalt om op de troon van Zijn heerlijkheid te gaan zitten en Zijn voeten op de nek van Zijn vijanden te zetten. Zoals koning Salomo aan het begin van zijn regering zijn vijanden uitschakelde (1 Kon. 2).

3. Uit de zinsbouw van 1 Kor.15:22-24 in de oorspronkelijke Griekse tekst: "allen levend gemaakt, maar ieder in zijn eigen rangorde: eersteling Christus (*aparchè Christos*), daarna die van Christus zijn (*epeita hoi tou Christou...*), dan het einde (of: doel, *eita to telos*)", blijkt dat de apostel onder "het einde" de laatste stap van de levendmaking verstond, en één enkel proces opdeelde in drie fasen. "Eersteling", "daarna" en "dan" hebben allemaal betrekking op "levend gemaakt worden". Iets anders was in het voorafgaande deel van de zin niet genoemd.

De kern van Paulus' betoog

De kern van Paulus' betoog, en het centrum (of de spits) van de literaire inversie waarvan de apostel gebruik maakt, is de stelling: "Als laatste vijand wordt de dood te niet gedaan" (zinsdeel D). Het is een Bijbelwoord waarvan de betekenis niet altijd onmiddellijk tot ons doordringt. We vinden in de Bijbel minstens drie vergelijkbare beloften, zodat de zaak "op het getuigenis van twee of drie" vast staat. Aan zijn leerling Timotheüs schreef Paulus (volgens de oorspronkelijke Griekse tekst), dat "onze Heiland Christus Jezus de dood te niet doet en leven en onvergankelijkheid aan het licht brengt" (2 Tim. 1:10). De ziener Johannes heeft de Schepper vanaf Zijn troon horen zeggen: "De dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch geschrei, noch pijn" (Openb. 21:4). En bij de profeet Jesaja staat over God geschreven: "Hij zal voor eeuwig de dood vernietigen, en de Here HERE zal de tranen van alle aangezichten afwissen" (Jes. 25:8). Dezelfde waarheid is dus door Jesaja, Paulus en Johannes overgeleverd.

In vrijwel iedere taal (en ook in de Griekse) bestaan er verschillende woorden om “het sterven” en “de dood” aan te duiden (d.w.z. de toestand die op dat sterven volgt). “De dood te niet doen” (of, zoals anderen vertalen: “de dood afschaffen”) is iets anders dan “het sterven te niet doen”, (of “het sterven afschaffen”). Aan de hand van een eenvoudig voorbeeld is dat in te zien. Als er in het jaar 2050 een atoomoorlog uitbreekt waarbij 99% van de mensheid omkomt, maar de resterende 1% vanwege de blootstelling aan ioniserende straling muteert en onsterfelijk wordt, dan is voor die “nieuwe mensen” het sterven afgeschaft. Maar rouw is er dan nog steeds. Want de overlevenden herinneren zich hun geliefden die door het oorlogsgeweld zijn omgekomen of die voor het uitbreken van de oorlog zijn gestorven. En de dood is er dan ook nog steeds. Want alle voorgaande generaties en de slachtoffers van de oorlog bevinden zich in die dood en zijn voor hun nabestaanden volstrekt onbereikbaar geworden.

Paulus schreef niet, dat de Messias tijdens Zijn regering als laatste vijand “het sterven” te niet zal doen, maar: “de dood” (1 Kor. 15:26). Over de vraag wat dat betekent, hoeven we ons niet het hoofd te breken, want de apostel legt het uit. In Christus zullen “allen levend gemaakt worden” (1 Kor. 15:22). De doodstoestand zal pas zijn afgeschaft wanneer geen enkel mens zich nog in de dood bevindt. De allerlaatste handeling die Christus tijdens Zijn regering zal verrichten is het levend maken van alle resterende doden, waarbij geen enkele sterveling in de dood zal achterblijven. Daarna geeft Hij het koninkrijk over aan Zijn God en Vader en is er in het heelal geen enkele “overheid of gezag of kracht” meer (1 Kor. 15:25), met uitzondering van het gezag van de Schepper (1 Kor. 15:27). Ook de macht van de dood is dan te niet gedaan.

Wanneer vervuld?

Op de vraag wanneer dit afschaffen van de dood zal plaatsvinden en wanneer alle mensen levend gemaakt zullen worden, geeft Paulus eigenlijk maar één antwoord. Het zal gebeuren wanneer Christus het koningschap overgeeft aan God de Vader (1 Kor. 15:24), wanneer alle “overheid en gezag en kracht” afgeschaft is (1 Kor. 15:24), wanneer er in de hele schepping niets of niemand meer over mensen heerst met uitzondering van de Schepper (1 Kor. 15:27).

Zal het woord van Jesaja, Johannes en Paulus in de toekomstige eeuw in vervulling gaan, de eeuw die aanbreekt bij de komst van de Messias in heerlijkheid? Aan het begin van die eeuw zullen er velen uit de dood opstaan en tijdens die eeuw zal de satan zijn gebonden zodat hij de volken niet meer kan misleiden (Openb. 19:11-20:10). Toch moet het antwoord op die vraag “nee” luiden. Want tijdens die eeuw zullen nog niet alle doden levend gemaakt zijn (Openb. 20:5) en zowel aan het begin als aan het eind van dat tijdperk zullen er nog vele mensen omkomen (Openb. 19:21, 20:9). Bovendien zal Christus tijdens die eeuw met de opgestane heiligen op aarde regeren (Openb. 20:4,6). Het koninkrijk is in dat tijdperk dus nog niet overgedragen aan de Vader.

Zal de profetie over het afschaffen van de dood dan misschien tijdens de tweede toekomstige eeuw in vervulling gaan, de eeuw van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde (Openb. 21,22)? Voordat die eeuw aanbreekt vindt het oordeel van de grote, witte troon plaats – een “laatste oordeel” waarbij alle doden worden gericht, geen mens uitgezonderd (Openb. 20:11-15). Alle doden zullen op dat moment voor de troon “staan” (Openb. 20:12); ze zijn dan dus opgestaan. Bovendien wordt er, als het nieuwe Jeruzalem uit de hemel neerdaalt, over God gezegd: “Hij zal elke traan van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch geschrei, noch pijn zal er meer zijn” (Openb. 21:4). Spreekt de HERE hier een profetie uit over iets wat ook dan nog toekomstig is, of is de dood op het moment van spreken al afgeschaft? Vele christenen geven dat laatste antwoord, maar volgens de Bijbel is het eerste antwoord juist. Onder de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde zijn nog niet “allen” levend gemaakt. Want er is tijdens die eeuw nog een “tweede dood”, waarin velen zich zullen bevinden (Openb.20:14-15, 21:8). Bovendien zullen de “knechten van het Lam” gedurende die periode nog regeren (Openb. 22:5). Ze zullen niet heersen “tot in alle eeuwigheid”, zoals in de meeste Bijbelvertalingen staat, maar volgens de oorspronkelijke Griekse tekst (en ook volgens de Latijnse Vulgata): “tijdens de eeuwen der eeuwen”, dat wil zeggen: gedurende het tijdperk van de binding van de satan en het tijdperk van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Zolang deze “knechten” of “slaven” de wereld nog besturen, zijn er in de schepping nog onderkoningen en is het koninkrijk (of: koningschap) nog niet overgedragen aan God, de Vader.

Uit de Openbaring van Johannes blijkt dat de belofte van de levendmaking van allen niet in vervulling zal gaan tijdens de beide toekomstige eeuwen². Aangezien geen enkel woord van God on vervuld zal blijven, wordt de laatste rangorde van de stervelingen blijkbaar pas levend gemaakt ná (of: aan het eind van) die eeuwen. De mensen die tot de laatste rangorde behoren bezitten in tegenstelling tot hen die Christus toebehoren geen “eeuwig leven”, d.w.z. geen leven in de toekomstige eeuw (vgl. Mar. 10:30). Ze worden pas levend gemaakt wanneer de eeuwen voorbij zijn gegaan.

Nogmaals: wanneer?

Over het einde van de eeuwen wordt behalve in 1 Kor. 15:24-28 nog in één andere Bijbeltekst gesproken. In Heb. 9:24-26 merkt de schrijver over de Messias op:

“Want Christus is niet ingegaan in [het] met handen gemaakte heiligdom, een tegenbeeld van het ware, maar in de hemel zelf, om nu te verschijnen voor het aangezicht van God voor ons, ook niet opdat Hij zichzelf dikwijls offerde, zoals de hogepriester elk jaar ingaat in het heiligdom met vreemd bloed; anders had Hij van [de] grondlegging van [de] wereld af dikwijls moeten lijden. Maar nu is Hij eenmaal in [de] voleinding van de eeuwen geopenbaard om <de> zonde af te schaffen door het slachtoffer van Zichzelf”

De Here Jezus sprak meerdere malen over de “voleinding van de eeuw”, waarmee Hij de eindfase van het huidige wereldtijdperk bedoelde (Matth. 13:39, 13:40, 13:49, 24:3, 28:20). Maar de uitdrukking: “voleinding van de eeuwen” vinden we alleen in Heb. 9:26.

De volgorde van de woorden in de oorspronkelijke Griekse tekst van Heb. 9:26 is anders dan in de meeste Bijbelvertalingen. Die tekst luidt:

“Nu echter ééns, op de voleinding van de eeuwen tot afschaffing van de zonde door het offer van Hem, is Hij verschenen”

---

² Dat er meer dan één toekomstige eeuw zal zijn, blijkt niet alleen uit het boek Openbaring, maar ook uit een woord van de apostel Paulus. In de brief aan de Efeziërs schrijft de apostel dat God, “die rijk is aan barmhartigheid.... In de komende eeuwen de uitnemende rijkdom van Zijn genade zal betonen in goedertierenheid over ons”. Tijdens de beide toekomstige eeuwen zal de Gemeente die Christus’ Lichaam is een toonbeeld zijn van Gods genade.

In de meeste Bijbelvertalingen wordt de indruk gewekt dat Christus in de voleinding der eeuwen is verschenen en in het verleden door Zijn offer de zonde afgeschaft heeft. Maar dat is niet wat er in de Hebreeënbrief staat. De schrijver bracht het volgende onder de aandacht van zijn lezers: “Een aardse hogepriester gaat één maal per jaar met vreemd bloed (dat wil zeggen: het bloed van offerdieren), het aardse heiligdom in. Dat gebeurt elk jaar opnieuw, op de Grote Verzoendag. De Messias daarentegen is niet de aardse maar de hemelse tempel ingegaan, en niet met vreemd bloed maar met Zijn eigen bloed. Hij gaat daar ook niet elk jaar opnieuw binnen maar Hij is daar eens voor altijd verschenen, na Zijn hemelvaart. En dat ingaan van de Messias met Zijn eigen bloed in de ware tempel heeft plaatsgevonden opdat Hij bij de voleinding van de eeuwen de zonde zou afschaffen door het offer van Zichzelf”. Voor “zonde” gebruikt de Hebreeënschrijver het Griekse woord *hamartia*, dat “doelmissing” betekent.

De bewering dat Christus in het verleden de zonde heeft afgeschaft is beslist onwaar. Indien dat waar zou zijn, zou de wereld niet langer van onrecht en geweld zijn vervuld en zou er ook niet langer sprake zijn van vergankelijkheid en vruchteloosheid. Maar de Bijbel voorzegt dat de zonde bij de voleinding van de eeuwen op grond van het offer van Christus zal worden afgeschaft. Dat is een geweldig toekomstperspectief! En dat perspectief wordt niet alleen getoond in de brief aan de Hebreeënen, maar ook in 1 Kor. 15:28.

Alles in allen

Wie zich afvraagt waarom in Christus allen levend gemaakt zullen worden en waarom de Messias moet regeren tot Hij alle overheid en gezag en kracht te niet heeft gedaan, krijgt van Paulus het antwoord: Omdat God zich heeft voorgenomen om uiteindelijk “alles in allen” te zijn (1 Kor. 15:28). Ook over de betekenis van dát Bijbelwoord wordt door christenen getwist. Toch kan er over de volgende conclusies nauwelijks twijfel bestaan:

1. Wanneer God “alles is in allen”, dan zijn allen levend gemaakt. Want God is de Levende (Gen. 16:14, Num. 14:21,28; Deut. 32:40). Wat Paulus schrijft in 1 Kor. 15:28, is de vervulling van de profetie die hij in 1 Kor. 15:22 had uitgesproken.

2. Wanneer God “alles is in allen”, dan is de zonde weggedaan of opgeheven. Want God is geen “doelmissie” (Jes. 55:11, Dan. 4:35). Wanneer Hij in allen alles is, dan zal elk scheepsel volkomen aan zijn doel beantwoorden. En als allen eens het ware leven bezitten, dan zullen allen ook zondeloos zijn. Want het loon van de zonde is de dood (Rom. 5:12. 6:23). God zal “alles in allen zijn” wanneer de zonde door het offer van Christus is afgeschaft.

3. Wanneer God “alles is in allen” dan kan geen enkel scheepsel meer tegen een medescheepsel zeggen: “Je moet je anders gedragen”, “Je moet dit anders aanpakken”, of: “Je moet in je doen en laten meer met God rekening houden”. Voor de hele mensheid gaat dan in vervulling wat Jeremia over het volk Israël heeft gezegd: “Dan zullen zij niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren: Kent de HERE, want zij allen zullen Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen” (Jer. 31:34). Aan een overheid, een gezag of een kracht anders dan het gezag van God is er dan niet langer behoefte.

Op onze vraag wanneer allen levend gemaakt zullen worden, krijgen we dus antwoord in Heb. 9:26. Het zal geschieden bij de “voleinding der eeuwen”: wanneer alle lijnen die de Schepper in de wereldgeschiedenis heeft getrokken bijeen zullen komen en zullen samenvloeien, en het einddoel van die geschiedenis is bereikt. Het zal gebeuren bij “het einde”, wanneer alle eeuwen (d.w.z. eonen, of werelddoelperiodes) hun loop hebben gehad en het “voornemen van de eeuwen” (de bedoeling die de Schepper heeft met de geschiedenis, Efe. 3:11) verwezenlijkt zal zijn.

En wie zich afvraagt in welke “allen” God eens alles zal zijn, krijgt van Paulus het antwoord: “In allen die in Adam sterven (1 Kor. 15:22), kortom: in alle mensen (1 Kor. 15:19). Dát is het evangelie dat ik in Korinthe (en in de hele Grieks-Romeinse wereld) verkondigd heb (1 Kor. 15:1, vgl. 1 Tim.2:3-7, Kol. 1:19-23, Efe. 1:9-10). Als u het loslaat, zal mijn boodschap u niet langer nut doen en zal het opnieuw duister worden in uw onverstandig hart (Rom. 1:21). Maar als u dit woord vasthoudt, zal het u genezen en u vrede schenken (1 Kor. 15:1-2)”³.

---

³ De Jood André Chouraqui (geen christen, maar wel een volksgenoot van de apostel Paulus) heeft hier eens het volgende over geschreven: "De enige God is de God van het leven, altijd overwinnaar. De dood doet zijn werk met Zijn toestemming en is niet meer dan voorlopig. Tenslotte zal Elohiem, God van het leven, de dood

Samenvatting

1. In 1 Kor. 15:23 e.v. legt Paulus uit dat in Christus allen levend gemaakt zullen worden, maar niet allemaal op hetzelfde moment. Ieder zal worden levend gemaakt in zijn eigen "orde", d.w.z. rang of afdeling.

2. Onder christenen wordt getwist over de vraag of Paulus in zijn betoog sprak over twee of drie rangorden in de levendmaking. Christenen die veronderstellen dat de Messias nu al op aarde regeert, menen dat er slechts twee rangorden in de levendmaking zullen zijn. Maar uit de zinsbouw in de oorspronkelijke Griekse tekst blijkt dat de apostel drie rangorden onderscheidde. Uit Heb. 10:13 blijkt bovendien dat de Messias zolang Hij zich aan Gods rechterhand bevindt nog "wacht" en niet bestuurlijk ingrijpt. De Schrift maakt onderscheid tussen de troon van God waarop Christus thans mag rusten, en de troon waarop de Messias in de toekomst zal zitten om samen met Zijn getrouwen op aarde te regeren (Openb.3:21, vgl. Matth.19:28, 25:31; Luk. 1:32-33, 22:30; Openb. 5:10, 20:4, 20:6, 22:5).

3. De spits van Paulus' betoog, en het centrum van de literaire inversie waarvan hij in dat betoog gebruik maakt, is de mededeling dat de Messias tijdens Zin regering als laatste vijand de dood te niet zal doen. Deze voorzegging van Paulus staat niet op zichzelf. Vergelijkbare profetieën vinden we in Jes. 25:8, 2 Tim. 1:10 en Openb. 21:4. "De dood te niet doen" is iets anders dan "het sterven te niet doen". Uit het tekstverband blijkt, dat "de dood te niet doen" betekent: "allen levend maken" (zodat geen enkele sterveling in de dood achterblijft). Uit het boek Openbaring blijkt dat de Messias met Zijn getrouwe knechten gedurende twee toekomstige eeuwen op aarde zal regeren: de eeuw van de binding van de Satan (Openb. 20) en de eeuw van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde (Openb. 21-22). Tijdens die eeuwen zullen er zich nog mensen in de dood bevinden, aanvankelijk in de eerste en later in de tweede. De belofte van de levendmaking van allen kan pas in vervulling gaan wanneer beide toekomstige eeuwen hun loop hebben gehad.

---

verzwelgen en voor eeuwig overwinnen. Dat besef van de uiteindelijke overwinning van het leven op de dood, zo vreemd aan onze huidige overtuigingen, drukt het wezenlijke karakter uit van het bijbels monotheïsme" (in: *De Mens van de Bijbel*, Hilversum 1980, p.162).

4. Over “de voleinding van de eeuwen” wordt behalve in 1 Kor. 15 ook nog gesproken in Heb. 9:26. Bij (of: op) die voleinding zal Christus door Zijn offer de zonde afschaffen. Wanneer de zonde afgeschaft is, zal geen enkel schepsel meer zijn doel missen.

5. Datzelfde machtige toekomstperspectief openbaart de apostel ook in 1 Kor. 15:28, door op te merken dat God uiteindelijk “alles in allen” zal zijn. Wanneer Hij alles is in allen, dan zullen allen leven, want God is de Levende. En allen zullen dan ook zondeloos zijn. Want het loon van de zonde is de dood, maar die dood zal dan als laatste vijand afgeschaft zijn. En wanneer God in allen alles is, hoeft niemand meer zijn naaste te besturen, want geen enkel mens zal dan nog ooit falen of een misstap begaan. Heel de schepping staat dan onder rechtstreeks bestuur van de Vader en het doel van de regering van de Messias is bereikt.

6. Het betoog van Paulus heeft een glasheldere opbouw. Uit het tekstverband blijkt wie de apostel rekende tot de door hem genoemde “allen”. In vs.19 spreekt de apostel over “alle mensen” (gelovigen zowel als ongelovigen). Diezelfde allen “sterven in Adam”, want het lot van ieder mens is de dood (vs.22a). Diezelfde allen zullen in Christus levend gemaakt worden (vs.22b). En in diezelfde allen zal God eens alles zijn (vs.28). Uit het verband blijkt ook, wat Paulus verstond onder het “te niet doen van de dood” (vs.26). De dood is te niet gedaan wanneer Christus allen levend gemaakt heeft (vs.22). En Paulus laat zien wat het betekent dat God eens “alles zal zijn in allen” (vs.28). Ieder mens staat dan onder het rechtstreekse bestuur van de Schepper (vs.27), van onderkoningen, tussenpersonen of scheidende machten is er niet langer sprake (vs.24). Wanneer God alles is in allen, is de zonde opgeheven, de dood afgeschaft en het ware leven aangebroken.

7. Dit ene doel van God zal worden bereikt bij “de voleinding van de eeuwen” (Heb. 9:6) of “de volheid van de tijden” (Efe. 1:10), wanneer “het voornemen van de eeuwen” (Efe. 3:11) verwezenlijkt zal zijn.

* * * * *